

5.2 Weerstandsvermogen & risicobeheersing

In de paragraaf weerstandsvermogen wordt de financiële robuustheid van de begroting weergegeven. Onder weerstandsvermogen wordt in algemene zin verstaan de mogelijkheid om tegenvallers op te vangen. De paragraaf weerstandsvermogen dient volgens artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) ten minste de volgende inhoud te bevatten:

- A. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- B. Een inventarisatie van risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie;
- C. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's en de realisatie daarvan.

A. Weerstandscapaciteit

Met de weerstandscapaciteit wordt bedoeld de aanwezige middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken. De beleidslijn voor het bepalen van de weerstandscapaciteit is vastgelegd in de nota risicomangementbeleid. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele weerstandscapaciteit. Met het eerste worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's. Met de incidentele weerstandscapaciteit wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit:

1. De post onvoorzien. Deze bedraagt € 175.000;
2. De onbenutte belastingcapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De Incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende onderdelen:

3. Het vrije deel van de algemene reserve, de vrije reserve en de bestemmingsreserves;
4. Eventuele stille reserves.

De post onvoorzien

In de begroting is jaarlijks een post onvoorzien opgenomen van € 175.000.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit geeft een indicatie van de mogelijkheden, die een gemeente heeft om haar inkomsten via extra belastingopbrengsten te verhogen. De belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente Oosterhout zijn OZB-inkomsten, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

De afvalstoffenheffing en de rioolheffing zijn beiden begroot op een kostendekkend niveau. Dit betekent dat hierin geen onbenutte capaciteit aanwezig is.

In het bestuursakkoord tussen de regering en de VNG is meegenomen dat met ingang van 2008 de verhoging van de OZB-tarieven niet meer is gemaximeerd. Het vervallen van de limitering OZB mag echter niet leiden tot een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk. Het instellen van een macronorm moet dat voorkomen. Als de ontwikkeling van de lokale lasten tot overschrijding van die norm leidt, kan het Rijk ingrijpen via correctie van het volume van het gemeentefonds. Binnen de OZB is er dus wel sprake van onbenutte belastingcapaciteit.

Onderstaand is berekend dat er een onbenutte belastingcapaciteit is van circa € 4,6 miljoen. Dit is de ruimte ten opzichte van de tarieven die landelijk vastgesteld zijn om te kunnen worden toegelaten als artikel 12 gemeente.

Bedragen * € 1.000

	Waarde 2018	Tarief 2018	Tarief artikel 12 (2018)	Bruto Opbrengst 2018*	Bruto opbrengst tarief art 12	Onbenutte capaciteit
- woningen eigenaar	5.672.257	0,1156%	0,1952%	6.557	11.072	4.515
- niet woningen eigenaar	1.569.744	0,2016%	0,1952%	3.164	3.064	-100
- niet woningen gebruiker	1.287.190	0,1762%	0,1952%	2.268	2.513	245
Totaal				11.989	15.893	4.660

* Op basis van tussentijdse cijfers per 1 september 2018

Uiteraard is het goed om te beseffen dat het gebruiken van de onbenutte belastingcapaciteit echt een noodmaatregel is in geval de gemeente in financieel zwaar weer terecht komt. Het gebruik van deze onbenutte belastingcapaciteit betekent namelijk een gemiddelde verhoging van de huidige OZB voor woningen met bijna 69%.

Het vrije deel van de algemene reserve, de vrije reserve en de bestemmingsreserves

Algemene reserve

De doelstelling van de algemene reserve is:

1. het tijdelijk opvangen van negatieve exploitatieresultaten. De benodigde omvang is sterk afhankelijk van de interne beheersing van de bedrijfsprocessen. Als de planning- en controlcyclus goed functioneert dan zullen via bijsturing tekorten/overschotten in de uitvoering van de begroting met behulp van een aanpassingsproces in uiterlijk 2 à 3 jaar weer worden gecorrigeerd.
2. onvoorzienbare externe ontwikkelingen op te vangen.

Vrije reserve / bestemmingsreserves

De vrije reserves en bestemmingsreserves (m.u.v. reserve investeringsprojecten) zijn allen vrij te besteden voor de diverse doeleinden. De bestemmingsreserves zijn wel gelabeld voor bepaalde doeleinden, maar de raad kan te allen tijde besluiten hier een ander doel aan te geven. De ontwikkeling van de vrije reserve is beschreven in het hoofdstuk investeringen van de financiële begroting. De reserves hebben zich als volgt ontwikkeld cq. gaan zich naar verwachting als volgt ontwikkelen:

Bedragen * € 1.000

Incidentele weerstandscapaciteit	Jaarrekening 2016	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Algemene reserves	5.283	5.283	5.283	5.283
Vrije reserve	25.515	28.992	24.539	24.942
Reserves grondexploitatie	26.439	25.739	17.334	15.587
Overige bestemmingsreserves*	12.275	12.716	9.735	5.652
Totaal	69.512	72.730	56.891	51.464

* De reserve investeringsprojecten en SSC/ICT worden bij de bepaling van het weerstandsvermogen buiten beschouwing gelaten.

In bovenstaande berekening van de weerstandscapaciteit worden vrijwel alle reserves meegenomen. Dit is ook toegestaan bij het bepalen van het weerstandsvermogen; de raad kan immers bepalen de reserves voor een andere doel in te zetten. Het is echter zo dat er reeds bestedingsdoelen aan de bestemmingsreserves hangen en dat geldt ook voor een groot deel van de vrije reserve. Als de incidentele weerstandscapaciteit wordt gezuiverd van deze 'claims' ontstaat het volgende beeld:

Bedragen * € 1.000

Incidentele weerstandscapaciteit	Ultimo 2019
Algemene reserves	5.283
Vrije reserve*	6.632
Reserve grondexploitatie**	11.619
Overige bestemmingsreserves***	3.182
Totaal	26.716

* Binnen de vrije reserve is alleen het gedeelte waar nog geen claim op ligt meegenomen.

** Betreft de algemene bedrijfsreserve van de GREX en het niet-geclaimde deel van reserve infrastructurele werken.

*** Betreft bestemmingsreserve sociaal domein, welke in karakter een risicoreserve is.

Conclusie weerstandscapaciteit

Bedragen * € 1.000

Post	
Structurele weerstandscapaciteit	4.660
Incidentele weerstandscapaciteit	26.716
Totale weerstandscapaciteit	31.376

De gemeente Oosterhout beschikt hiermee over een weerstandscapaciteit van € 31,3 miljoen.

B. Risico's

Tegenover de hierboven geïnterpreteerde weerstandscapaciteit staan de risico's die de gemeente loopt. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van deze paragraaf. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten of voorzieningen gevormd. De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Mogelijke voor- of nadelen op exploitatieposten worden hier niet als risico gedefinieerd.

De onderstaande risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Onder dergelijke risico's verstaan wij derhalve: alle redelijk voorzienbare onzekerheden die niet direct vooraf kwantificeerbaar zijn. Daarom kunnen er geen voorzieningen voor worden gevormd.

Het gaat om de volgende zaken:

Algemene uitkering	
Omschrijving:	De hoogte van het gemeentefonds is afhankelijk van de uitgaven die het rijk doet. Dit noemen we 'samen de trap op en samen de trap af'. Wanneer de rijksoverheid minder uitgeeft, ontvangen we als gemeente ook minder algemene uitkering. Ook gewijzigde maatstaven spelen hierin een grote rol. Het inweven van het sociaal domein in de maatstaven van de algemene uitkering in 2019 betekent dat de accressen in de toekomst ook effect gaan hebben op de gelden op het gebied van het sociaal domein, daar waar het eerst uitsluitend decentralisatie-uitkeringen betrof. Er zijn 26 nieuwe maatstaven bijgekomen om de gelden van het sociaal domein over de gemeenten te kunnen verdelen. Hierbij komen herverdeeffecten naar voren, welke op dit moment nog onvoldoende inzichtelijk te maken zijn.

Impact:	De afgelopen jaren is de hoogte van de algemene uitkering wisselend geweest. Als gevolg van het Inter Bestuurlijk Programma dat door de diverse overheidslagen is gesloten in het kader van afspraken met diverse maatschappelijke opgaven, zijn de acressen voor komende jaren hoog. Onduidelijk is wat de meerjarige effecten van deze ontwikkelingen daadwerkelijk zullen zijn, dit naast de jaarlijkse onzekerheid als gevolg van de 'samen trap op samen trap systematiek'.
Financiële impact:	Het blijft, net als voorgaande jaren, onzeker of de ingebouwde zekerheden voldoende zullen zijn, hetgeen ook geldt voor de geraamde hoogte van de onderliggende maatstaven. Voor de mogelijke onderuitputting van het Rijk is meerjarig een stelpost opgenomen.
Maatregelen:	De beheersing rondom de algemene uitkering is een onderdeel van onze P&C- cyclus. Hiervoor maken we periodiek (na elke circulaire) een analyse op van de gevolgen voor de gemeente Oosterhout. Eventuele tekorten cq. overschotten als gevolg van een lagere of hogere algemene uitkering worden in het financiële beeld van het eerstvolgend P&C-product meegenomen, waarbij tevens de toereikendheid van eventuele stelposten wordt meegenomen. Het Rijk heeft besloten om met ingang van 2018 de Algemene uitkering te koppelen aan de brede Rijksuitgaven, wat ervoor gaat zorgen dat de AU zich stabielier ontwikkelt.

Taakstelling jeugdzorg & WMO	
Omschrijving:	Per 1 januari 2015 zijn er taken op het gebied van jeugdzorg, AWBZ en de participatiewet overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten. Deze overheveling zijn gepaard gegaan met gelijktijdige budgetverlagingen vanuit het Rijk. In 2017 zijn grote tekorten op gebied van jeugd en WMO zichtbaar geworden. Deze lijn zet zich door naar toekomstige jaren. In de begroting 2019 zijn de budgetten voor jeugd en WMO daarom met resp. € 4,5 miljoen en € 1,8 miljoen opgehoogd. Gelijktijdig is echter een taakstelling opgelegd van resp. € 1.000.000 en € 600.000 op deze beleidsterreinen. Hiertoe zijn projectorganisaties opgericht en projectopdrachten vastgesteld. Indien deze ombuigingen niet gehaald worden, dreigt in de toekomst alsnog budgetoverschrijdingen.
Impact:	WMO Op gebied van de WMO wordt in 2019 een kostenstijging van € 2,4 miljoen verwacht. In de begroting 2019 is netto € 1,6 miljoen extra budget voor WMO meegenomen. Hier ligt dus een taakstelling van € 600.000 op. Meerjarig loopt deze taakstelling op naar € 1,2 miljoen. Jeugdzorg In de begroting 2019 wordt een kostenstijging van € 5,5 miljoen op jeugdzorg verwacht. In de begroting is netto € 4,5 miljoen extra budget op jeugdzorg meegenomen. Hier ligt dus een taakstelling van € 1 miljoen op. Meerjarig is deze taakstelling € 2 miljoen. Zonder maatregelen komt de houdbaarheid van ons zorgstelsel en onze financiële positie als gemeente in het gedrang. In de meerjarenbegroting is vastgesteld dat het tekort in de periode 2019-2021 met telkens minimaal een miljoen per jaar moet worden teruggedrongen door het nemen van beheersmaatregelen in de toegang en de specialistische jeugdhulp. Er is daartoe voor zowel jeugd als WMO een taskforce opgericht die deze maatregelen moet gaan uitwerken en doorvoeren met als uitgangspunt om

	betere zorg voor minder geld te organiseren. Risico blijft echter dat door het geheel aan wet- en regelgeving, de ontwikkelingen in de samenleving (ook binnen andere domeinen) en de vraag naar en noodzaak van de inzet van hulp een (fors) tekort onvermijdbaar blijft.
Financiële impact:	€ 3.200.000
Maatregelen:	Met ingang van de begroting 2019 is de jeugdzorg en de WMO niet meer budgetneutraal opgenomen, maar is hier reëel geraamd conform de verwachte kosten. Er vinden maandelijks voortgangsgesprekken en – rapportages plaats op de ombuigingen, waardoor snel bijgestuurd kan worden. Daarnaast is er een bestemmingsreserve sociaal domein gevormd waarin ultimo 2019 zo'n € 3,2 miljoen in aanwezig is. Hierdoor kunnen eventuele tegenvallers op het gebied van de transities worden opgevangen en daarnaast werk te maken van de benodigde transformatie / innovatie binnen het sociaal domein.

Verbonden partijen / Gemeenschappelijke regelingen	
Omschrijving:	In de paragraaf verbonden partijen wordt inzicht gegeven in de aard, omvang en betekenis van de privaatrechtelijke en publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente Oosterhout een bestuurlijk en/of financieel belang heeft en daarmee ook risico's loopt.
Impact:	Verbonden partijen zijn verplicht om in hun begroting en jaarstukken een risicoparagraaf op te nemen waarin de door de verbonden partij onderkende risico's zijn opgenomen. Over het algemeen is de afspraak gemaakt dat verbonden partijen er geen eigen reserves op na houden, maar dat men zich, in geval een risico zich daadwerkelijk voor doet, wendt tot de deelnemende gemeenten om dit op te vangen. Hiermee loopt de gemeente Oosterhout een direct financieel risico.
Financiële impact:	Voor een overzicht van de risico's per verbonden partij wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen (paragraaf 5.6). De verbonden partijen hebben in hun begroting 2019 weliswaar risico's benoemd, maar deze zijn veelal niet gekwantificeerd. Hierdoor is het niet mogelijk voor de gemeente Oosterhout om te bepalen hoe hoog het financiële risico is dat wij vanuit de verbonden partijen lopen. De totale bijdrage van de gemeente Oosterhout in 2019 aan de verbonden partijen bedraagt ruim € 9,3 miljoen. Omdat de GR'en de risico's veelal nog niet hebben gekwantificeerd wordt nu 5% (€ 465.000) van dit begrotingstotaal als risicopost opgenomen.
Maatregelen:	De ontwikkeling van de risicoparagraaf van alle verbonden partijen zal worden gemonitord via vertegenwoordiging in het AB/DB. Gedurende het kalenderjaar zijn er verschillende momenten (bestuursrapportage) om (bij) te sturen op een verbonden partij.

Risico aansprakelijkheid brand Moerdijk	
Omschrijving:	Gemeente Moerdijk en de Veiligheidsregio MWB worden door omliggende bedrijven van Chemie Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade die ze zeggen te hebben geleden als gevolg van de brand op 5 januari 2011. Er is nog steeds geen dagvaarding inzake aansprakelijkheidstelling uitgebracht, maar de mogelijkheid is nog steeds aanwezig; er is nog geen sprake van de verjaringstermijn. Het kan hier gaan om een claim die in de (tientallen) miljoenen loopt.
Impact:	Het risico van de brand in Moerdijk is niet financieel vertaald in het weerstandsvermogen van de veiligheidsregio. Daarom worden de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling geadviseerd met dit risico zelf rekening te houden.

Financiële impact:	Voor Oosterhout kan dit neerkomen op een risico van ruim 300.000. (aandeel 4,8 %)
Maatregelen:	n.v.t

Ontwikkeling WSW bedrijf WAVA/ !GO	
Omschrijving:	Het budget dat wij van het Rijk ontvangen voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) maakt vanaf 2015 onderdeel uit van de integratie-uitkering sociaal domein. De middelen die hierin zitten voor uitvoering van de Wsw zijn onvoldoende om de uitvoering hiervan door WAVA te dekken. Dit betekent dat er sprake is van een aanvullende gemeentelijke bijdrage. Door verbetering van het bedrijfsresultaat bij WAVA is deze gemeentelijke bijdrage de afgelopen jaren gedaald. Het is echter de vraag of deze verbetering van het bedrijfsresultaat de komende jaren gehandhaafd kan blijven. De meerjarenbegroting van WAVA, zoals WAVA deze heeft opgenomen in het bedrijfsplan 2018, laat tot en met 2020 een stijging van de gemeentelijke bijdrage zien. De Participatiewet kent de participatievoorziening beschut werk. Op dit moment is WAVA hiervoor onze belangrijkste uitvoerder. Via de BUIG-budget en het participatiebudget ontvangen wij hiervoor middelen van het Rijk die voor de uitvoering aan WAVA beschikbaar gesteld worden. De ervaringen met de uitvoering van de participatievoorziening beschut werk zijn nog pril. Het is hierdoor nog niet duidelijk in hoeverre die middelen die hiervoor beschikbaar zijn op langere termijn voldoende zijn om de kosten te dekken.
Impact:	Groot
Financiële impact:	€ 868.009 (gemeentelijke bijdrage 2019)
Maatregelen:	De ontwikkelingen bij WAVA krijgen continu aandacht. Hierbij blijft er aandacht voor de vraag welke taken weggelegd dienen te worden bij WAVA. Ook de bedrijfsvoering binnen WAVA heeft blijvende aandacht.

Attero	
Omschrijving:	De gewesten in de provincie Noord-Brabant hadden met Attero Zuid B.V. aanbestedingscontracten afgesloten die liepen tot 1 februari 2017 voor wat betreft het brandbaar huishoudelijk restafval. Attero dient aan de verwerker een minimale hoeveelheid restafval van 510 kTon aan te leveren. Vanaf 2011 is deze hoeveelheid niet meer in totaal aangeleverd door de gewesten. Attero is van mening dat zij daarom naheffingsfacturen kan sturen aan de gewesten op basis van een garantie voor de verwerker van het afval, Afvalverbranding Zuid-Nederland B.V. ('AZN'). Begin 2015 heeft Attero een arbitrage aangespannen tegen de gewesten, omdat de gewesten de facturen voor de naheffing niet hebben betaald. Op 8 januari 2016 is een arbitraal eindvonnis gewezen. Uit het vonnis blijkt dat aan Attero Zuid geen beroep op een garantie toekomt, omdat AZN haar installatie in die jaren op vollast heeft kunnen laten draaien. Naast het huishoudelijk restafval dat afkomstig is van de Brabantse gemeenten, zou Attero Zuid over de jaren 2011-2014 aangevuld hebben met in Zuid-Nederland beschikbaar afval. Het gevolg van de uitspraak is dat Attero Zuid geen naheffing aan de Brabantse gewesten en/of gemeenten in rekening mag brengen en de arbitrage daarmee in het voordeel van de Brabantse gewesten en gemeenten is beslist.

	Attero heeft deze uitkomst aangevochten in een vernietigingsprocedure voor het Gerechtshof te Den Haag. Ook in deze zaak is de eis van Attero niet toegewezen. Daarmee zijn de rekeningen over de jaren 2011 tot en met 2014 definitief van tafel. Attero heeft (ondanks de recente uitspraken) nieuwe procedures aangespannen over het jaar 2015. Inmiddels hebben de arbiters een tussenvonnissen gewezen. Uit het tussenvonnissen blijkt dat Attero in het gelijk is gesteld en dat de gewesten een naheffing over 2015 moeten betalen aan Attero. Momenteel wordt validatieonderzoek gedaan. De volgende stap in de procedure is te komen tot een suppletietarief en een periode waarin de naheffing door de gewesten betaald moet worden. Hierover wordt uitspraak gedaan in het eindvonnissen. In het eerste kwartaal 2019 wordt de definitieve uitspraak in de zaak over 2015 verwacht. Na deze uitspraak zal binnen de gewesten gesproken moeten worden over de onderlinge verdeling. Vervolgens zal er een verdeling moeten komen tussen de gemeenten in deze gewesten. De discussie over verdelingen tussen de gewesten en tussen de gemeenten in de gewesten is geparkeerd tot er een onherroepelijk vonnis is.
Impact:	Als uit het eindvonnissen blijkt hoe hoog de naheffing zal zijn en wanneer de gewesten de naheffing over 2015 moet betalen, zal de discussie gevoerd moeten worden over de verdeling binnen de gewesten en vervolgens binnen de gemeenten in de gewesten over de periode 2015. Er is nog geen procedure aangespannen over de jaren 2016 en 2017. Er zijn al wel facturen verzonden naar de gewesten over 2016 en 2017.
Financiële impact:	pm
Maatregelen:	De Brabantse gewesten blijven gezamenlijk handelen richting Attero in deze zaak. In de nieuwe contracten per 1 februari 2017 is geen aanlever- of volumeplicht opgenomen.

Afval algemeen	
Omschrijving	De afvalbegroting is geen statische begroting. Veel is afhankelijk van niet beïnvloedbare factoren zoals de marktwerking van verwerkingstarieven of prijzen voor de inname van waardevolle recyclebare producten (papier, blik, textiel, etc.), de invoering van (Rijks) belastingen of het daadwerkelijk afvalgedrag van inwoners. In 2018 zal een aantal nieuwe contracten moeten worden gesloten voor de verwerking van verschillende afvalstromen. De tarieven zijn aan marktwerking onderhevig. Op dit moment kan geen betrouwbare inschatting worden gegeven over de daadwerkelijke tarieven. De verwachting is wel dat de inkomsten uit grondstoffen zullen dalen en de kosten voor afvoer zullen stijgen.
Impact:	Het risico is interen op de egalatievoorziening. Tariefsmatigingen zoals deze in 2016 en 2017 hebben plaatsgevonden zetten de egalatievoorziening verder onder druk. De voorziening mag niet negatief zijn, in dat geval moet worden bijgestort uit de algemene middelen. Dit is in 2016 en 2017 daadwerkelijk nodig gebleken.
Financiële impact:	Aan inkomsten uit recyclebare stromen is in de begroting 2018 zo'n € 1,675 miljoen opgenomen. Het totale risico van deze post wordt ingeschat op zo'n 10% hiervan. Daarnaast zijn de afgelopen jaren de kosten voor kwijtschelding en oninbaar fors gestegen, en kunnen ook niet alle ledigingen daadwerkelijk opgelegd worden bij inwoners. Hierin bestaat echter momenteel nog weinig inzicht. Deze effecten worden totaal ingeschat op zo'n € 230.000 per jaar.
Maatregelen:	- Meedoen aan grote aanbestedingen om gunstige tarieven in contracten vast te leggen

	- Geen eenmalige tariefsmatiging - Afvalscheiding bevorderen - Grip op bedrijfsvoering houden (efficiency verbetering continue opgave)

Rente / treasury	
Omschrijving:	De gemeente Oosterhout heeft geld vanuit de markt aangetrokken om de gewenste investeringen te kunnen realiseren. Momenteel is deze rente erg laag. Hier wordt in de begroting rekening mee gehouden en hierdoor ontstaat ieder jaar extra financiële ruimte binnen de exploitatie. Indien de rente stijgt dan kan dit tot meerjarige budgettaire consequenties (lees extra bezuinigingen) leiden. Per 31 december 2017 is er totaal € 79,8 miljoen aan vreemd vermogen aanwezig. Een rentestijging van 1% betekent dus al een extra rentebetaling van € 0,8 miljoen op jaarbasis.
Impact:	Jaarlijks wordt in de begroting een inschatting gemaakt van het budgettair effect van de rente. Met ingang van 2017 mag de gemeente (vanwege een wijziging in het BBV) niet meer dan de werkelijk betaalde externe rente doorrekenen naar de gemeentelijke producten, waar voorheen een meerjarig (hoger) gemiddelde werd gehanteerd. Hiermee wordt de gevoeligheid van de begroting voor renteschommelingen ook aanzienlijk vergroot. Voor de beeldvorming: een rentewijziging van 0,1% heeft al direct een budgettair effect van € 100.000. Aangezien de rente momenteel historisch laag staat, is het te verwachten dat deze de komende jaren weer gaat stijgen. Dit betekent dat er dan nadelen ontstaat in de exploitatie.
Financiële impact:	€ 300.000
Maatregelen:	Er zijn intern maatregelen genomen om deze risico's te beheersen en te mitigeren. Deze zijn veelal vastgelegd in het treasurystatuut. Deze risico's worden beperkt door de renteontwikkeling voortdurend te volgen en verschillende rentevisies naast elkaar te leggen. Daarnaast zorgen we in de leningenportefeuille voor een goede spreiding in looptijd van de leningen.

Achtervang gewaarborgde geldleningen	
Omschrijving:	De gemeente staat – via een achtervangconstructie – samen met het rijk borg / garant voor de betaling van rente en aflossing van een afgesloten geldlening voor woningbouw die aan corporaties zijn verstrekt via het waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Daarnaast staan gemeente en Rijk garant voor hypotheekleningen die aan particulieren zijn verstrekt via het Nationaal Hypotheek Garantiefonds (NHG). Het primaire risico ligt bij de betreffende corporaties c.q. de particulieren zelf. Met betrekking tot de WSW betreft het een getrapt systeem waarbij de eerste lijn is: als een corporatie niet langer beschikt over voldoende geld, en dus niet meer aan rente- en aflossingsverplichting kan voldoen, kan deze een beroep doen op het saneringsfonds van Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV) al dan niet met extra geborgde financiering via WSW. Daarna (tweede lijn) kan de corporatie een beroep doen op aanvullende steun vanuit de buffers van het WSW en de gezamenlijke corporaties. Als deze tweede lijn ook niet toereikend is, kunnen rijk en de gezamenlijke gemeenten worden aangesproken op hun achtervangfunctie (derde lijn). Deze achtervangfunctie bestaat uit het verstrekken van renteloze leningen aan het WSW. Het WSW zal deze leningen te zijner tijd terugbetalen. Daarbij geldt de volgende verdeelsleutel: 50% voor rekening van het rijk, 25% voor rekening van de schadegemeenten en 25% voor rekening van de

	gezamenlijke Nederlandse Gemeenten. Het verlies blijft door deze constructie beperkt tot een klein aandeel in de rente van de extra geldleningen. Ten aanzien van per 1 januari 2011 afgegeven borgtochten wordt de volledige achtervangfunctie door het Rijk vervuld. Bij dreigende liquiditeitstekorten in verband met tot en met 31 december 2010 afgegeven borgtochten kan het WEW een beroep doen op achtergestelde, renteloze leningen van het Rijk (50%) en van de gemeenten (50%).
Impact:	Het totaal aan gewaarborgde geldleningen met achtervangconstructie bedraagt € 398 miljoen (per 31 december 2017). Dit bestaat voornamelijk uit Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Over dit bedrag staat de gemeente voor 50% (€ 199 miljoen) borg.
Financiële impact:	€ 1.990.000
Maatregelen:	Het WSW heeft ten doel woningbouwcorporaties tegen een zo laag mogelijke rente geld te laten lenen op de kapitaalmarkt, om zo de kosten van sociale woningbouw te kunnen drukken. Door het risico met andere gemeenten te delen, wordt hierbij het risico van individuele gemeenten beperkt. Bij opzegging van de overeenkomst met WSW zal de gemeente Oosterhout of zelf leningen moeten gaan verstrekken of zelf direct garant moeten gaan staan in de richting van (vooral) Thuisvester dat het risico vergroot. De claim op WSW dient nauwlettend te worden gemonitord. Gezien het feit dat er sprake is van een getrappt systeem is het risico niet theoretisch, maar ook niet groot.

Garantstellingen	
Omschrijving:	De gemeente staat garant voor de betaling van rente en aflossing van geldleningen aan instellingen, stichtingen of verenigingen die een doel nastreven met een maatschappelijk belang. In alle gevallen geldt dat er sprake moet zijn van bijzondere omstandigheden. Die bijzondere omstandigheid bestaat veelal daarin dat de instelling geen of onvoldoende zekerheid aan de bank kan verstrekken. Daar waar mogelijk vestigt de gemeente zekerheidsrechten.
Impact:	Samenstelling van de gewaarborgde geldleningen bestaat uit de volgende hoofdposten: ▪ Zorgsector: ▪ Volkshuisvesting particulieren (door langdurige aflossing op geldleningen en stijging huizenprijzen risico nagenoeg nihil) ▪ Volkshuisvesting Thuisvester; ▪ Milieu ▪ Sport/ Welzijn Tezamen vertegenwoordigen deze (31 december 2017) een waarde van € 11,0 miljoen.
Financiële impact	€ 110.000
Maatregelen:	Aan elke garantstelling gaat een draagkrachtoets vooraf en worden waar mogelijk zekerheidsrechten gevestigd. Voorts wordt bedongen dat op leningen wordt afgelost waardoor het risico voor de gemeente geleidelijk afneemt.

Informatiebeveiliging & privacy	
Omschrijving:	Als gemeente werken we veel met waardevolle en privacygevoelige informatie. Informatiebeveiliging en dus ook het nemen van allerlei beheersmaatregelen om de risico's te beperken, wordt daarom steeds

	belangrijker. Ook (veranderende) wetgeving is van invloed op de eisen aan de informatiebeveiliging. Dit zien we bijvoorbeeld terug in de ontwikkelingen in de BIG en in de ENSIA-beoordeling. Omdat we als gemeente veel persoonsgegevens nodig hebben voor de dienstverlening aan burgers is privacy een steeds belangrijker onderwerp. Met de inwerkingtreding van de AVG is er verscherpte regelgeving op het gebruik van vooral de bijzondere persoonsgegevens en vernieuwde aandacht voor privacy bij burger, medewerkers en de pers. Het staat buiten kijf dat de gemeente niet lichtvoetig omgaat met gegevens, toch is het van belang vast te stellen dat de privacy van zowel de burger als de ambtenaar goed wordt beschermd.
Impact:	Als een incident zich voordoet waarbij gegevens gelekt worden kan dit in de pers en/of de beleving van de burgers breed uitgemeten worden. Als hierbij blijkt dat er onvoldoende maatregelen getroffen zijn, is sprake van aansprakelijkheid én heeft dit gevolgen voor het imago van de gemeente. Zeker als het gaat om informatie die gevoelig zijn (zoals de gegevens in het kader van het Sociaal Domein en/of Veiligheid).
Financiële impact	Wanneer de gemeente aantoonbaar onvoldoende oog heeft voor informatieveiligheid en privacy kan de Autoriteit Persoonsgegevens een maximale boete opleggen van € 10.000.000 bij een inbreuk op de privacy van betrokkenen (bij een datalek). Bij aanwijsbaar niet naleven van de eisen uit de AVG kan de boete zelfs oplopen tot € 20.000.000. Hiernaast kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld voor schade die is opgelopen door individuen als gegevens “op straat” komen.
Maatregelen:	Op het gebied van informatiebeveiliging en privacy nemen we een aantal maatregelen. Zo zijn we bezig met een bewustwordingstraject voor de hele organisatie, hierin komen de verschillende onderwerpen van omgaan met en beveiligen van informatie aan de orde. Zowel de fysieke als de digitale (werk)omgeving zijn hierin behandeld. In 2019 vervolgen we deze campagne. In 2017 en 2018 hebben we de ENSIA-verantwoording (zelfevaluatie) doorlopen. Een aantal zaken, die zijn voortgekomen uit de zelfevaluatie 2017, zijn inmiddels opgepakt. De zelfevaluatie dient voor 31 december 2018 opnieuw ingeleverd te worden. Inmiddels is er een werkgroep gestart om dit traject in goede banen te leiden. Daarnaast zijn we begonnen met een GAP- analyse van de informatiebeveiliging, op basis van de gestelde eisen in de BIG. In 2019 nemen we de uitkomsten hiervan mee in de plannen om de maatregelen verder te ontwikkelen. Ook op het gebied van privacy hebben we al belangrijke stappen gezet, zo is er een privacy organisatie opgezet met een Functionaris Gegevensbescherming (FG) en privacy beheerders binnen de afdelingen. Ook zijn de eerste Privacy Impact Assessments (PIA) uitgevoerd. De verbeterpunten die we hebben geïdentificeerd zijn onder handen of staan ondertussen op de planning. We verwachten in de eerste helft van 2019 hier de eerste acties uit te voeren. Er is al veel gebeurd, maar we kunnen hier niet stoppen. Er dient in de komende tijd echter steeds veel werk verzet te worden om aan de strenger wordende vereisten op gebied van informatieveiligheid en privacy te (blijven) voldoen. Waarbij gezegd moet worden dat 100% veiligheid een illusie is en zal blijven.

BTW verbonden partijen	
Omschrijving:	De koepelvrijstelling voor BTW wordt verder ingeperkt. Kern van de nieuwe aanpassing is dat de koepelvrijstelling alleen nog geldt voor die samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met activiteiten van algemeen belang. Hierbij moet worden gedacht aan maatschappelijk werk en sociale zekerheid, onderwijs en medische verzorging. Welke samenwerkingsverbanden onder het algemeen belang vallen, is momenteel echter nog niet duidelijk. Bijvoorbeeld het heffen van belastingen is een overheidstaak, maar geen activiteit van algemeen belang die is genoemd in de Europese btw-richtlijn. Dit risico geldt voor alle GR's waarvan de activiteiten niet van algemeen belang zijn. Een ander voorbeeld hiervan zijn de Regionale Uitvoeringsdiensten (voorheen milieudiensten).
Impact:	Gemeenten zullen hierdoor meer btw gaan compenseren bij het BTW-compensatiefonds (BCF). Het plafond van het BCF wordt dan overschreden. Dat leidt tot korting van het gemeentefonds. Op basis van de huidige informatie lijkt het erop dat dit in ieder geval voor de BWB en de OMWB gaat gelden. De BTW voor deze regelingen bedraagt ruim € 90.000.
Financiële impact:	€ 90.000
Maatregelen:	Landelijk wordt een lobby gestart die zich gaat inzetten voor het structureel verhogen van de het uitgavenplafond van het BCF.

BTW over opbrengsten parkeren op straat	
Omschrijving:	Momenteel loopt een procedure bij de Hoge Raad of de opbrengsten uit parkeren op straat belast moeten worden met btw. De Advocaat Generaal heeft hiervoor een onafhankelijk advies gegeven dat de gemeente hiermee niet als overheid handelt, maar als ondernemer vergelijkbaar met het parkeren achter een slagboom.
Impact:	De opbrengsten van het parkeren op straat worden 21% lager door de af te dragen btw hierover.
Financiële impact:	€ 250.000
Maatregelen:	Het stringent bewaken van de uitspraken door de Hoge Raad en mogelijk de uitspraken van het Hof van Justitie.

Onderhoud kapitaalgoederen	
Omschrijving:	De gemeente Oosterhout heeft een groot areaal aan wegen en civieltechnische kunstwerken in de openbare ruimte. Het regulier onderhoud is er op gericht deze voorzieningen tegen zo laag mogelijke kosten duurzaam in stand te houden. Voor een sober onderhoudsregime, waarbij groot onderhoud wordt uitgevoerd juist op het moment dat voorzieningen slecht worden, zijn gemiddeld net voldoende middelen beschikbaar, met dien verstande dat rehabilitatie of reconstructie daar niet onder valt. Op de hoofdwegenstructuur worden in de komende jaren diverse grote renovaties verwacht die een bovengemiddelde belasting van de middelen met zich meebrengt. Daarnaast zijn door maatschappelijke druk verbeterings- of reconstructiemaatregelen wenselijke en/of noodzakelijk. Buiten de directe woonomgeving bestaat daarvoor vooralsnog geen financiële ruimte. In het verleden zijn grote renovaties en reconstructies opgevangen door inzet van incidentele middelen, om zo financiële ruimte te scheppen voor inzet in de woonomgeving en verbeteringsmaatregelen.
Impact:	De gewenste verhouding in onderhoudsinzet in buurten en op hoofdwegen komt door de benodigde grote renovaties op de hoofdwegen onder druk te

	staan. Verbeteringen van of reconstructies van infrastructuur buiten de woonomgeving kunnen met de huidige structurele middelen niet worden gerealiseerd. Bij een ongewijzigde ambitie om de verhouding tussen onderhoudsinzet in buurten en hoofdwegen jaarlijks strikt te hanteren en de ambitie om ook buiten de woonomgeving verbeteringsmaatregelen door te voeren, ontstaat oplopende achterstalligheid of zal in de toekomst een beroep moeten worden gedaan op incidentele middelen om achterstalligheid te voorkomen.
Financiële impact:	Niet meer van toepassing.
Maatregelen:	In de begroting 2018 is het investeringsplafond openbare ruimte met € 500.000 opgehoogd ten behoeve van de hoofdwegenstructuur. De komende jaren zal moeten blijken of deze verhoging afdoende is om de hoofdwegen duurzaam in stand te houden.

Conjuncturele ontwikkelingen bouwkosten

Omschrijving:	Vanwege de sterk aantrekkende economie is een stijging van de kosten voor bouwprojecten zichtbaar. De in 2018 geplande verbouwing van de Pannehoef, is mede om deze reden opgeschort in afwachting van nader onderzoek naar alternatieve huisvesting. De komende jaren staan nog een aantal grote bouwprojecten op de planning zoals de (ver-)nieuwbouw van kleedaccommodaties Neerlandia, Irene '58 en OVV '67. De renovatie van de kleedaccommodatie van SCO wordt in 2018 uitgevoerd. De nieuwe brandweerkazerne in Den Hout wordt in 2018 opgeleverd. Over de toekomst van het stadhuis wordt op korte termijn een besluit genomen.
Impact:	De genoemde bouwprojecten tezamen hebben een omvang van zo'n € 2,8 miljoen exclusief de verduurzaming van het stadhuis. Hiervoor wordt een variantenstudie uitgewerkt waarbij de investeringen geraamd worden tot een maximum van ca. 25 miljoen. Uitstel over de toekomst van het stadhuis leidt tot hogere lasten. Vanaf 2017 wordt reeds ervaren dat schaarste van aanbieders toeneemt. Daarnaast neemt de prijsstijging van materialen exponentiele vormen aan.
Financiële impact:	Een kostenstijging van zo'n 20% betekent € 5,0 miljoen aanvullend benodigd krediet. De lage rentestand biedt daarentegen op dit moment aantrekkelijke financieringsmogelijkheden.
Maatregelen:	De kostenontwikkelingen scherp blijven monitoren aan de hand van aanbestedingen in het land.

Grondexploitaties algemeen

Omschrijving:	Het risico dat de inkomsten uit grondverkoop onder druk komen te staan is inmiddels door het aantrekken van de markt afgenomen. Toch blijft dit een belangrijke component omdat voor de projecten Santrijn en de Contreie een groot deel van de kosten zijn gemaakt, waardoor de verwachte eindwaarde met name bepaald wordt door de snelheid van afname alsmede door het uiteindelijk bedrag wat ontvangen wordt. Dit is afhankelijk van de vrij op naam prijs van de woningen (door toepassing grondquote) en dit wordt weer bepaald door de markt. Via scenarioanalyses en het periodiek doorrekenen van deze projecten ontstaat er goed inzicht in de risico's. Daarnaast wordt in het MPG per project en totaal specifieke berekeningen gemaakt inzake risico's en weerstandsvermogen. De Contreie is het grootste project binnen onze gemeente met een boekwaarde (geïnvesteerd bedrag per 31-12-2017) van circa € 16,5 miljoen. Deze wordt hieronder specifiek toegelicht. Van de overige projecten zijn met

	name de projecten Santrijn en Zwaaiikom risicovol, waarbij hier ook een belangrijke component ligt in het risico van afzet van de woningen en bij Zwaaiikom ook in de verdere ontwikkeling van het plan. Tenslotte is er ook voor Slotjes Midden een toelichting opgenomen. In dit project zijn alle inkomsten ontvangen maar moeten de komende jaren nog grote investeringen worden gedaan in het openbaar gebied.
Impact:	Het benodigde weerstandsvermogen is berekend op basis van de zogenoemde IFLO-methode en de risicokaartmethode. Op basis van de actualisatie uit het Meerjaren Perspectief Grondexploitatie (MPG) van september 2017 en actualisatie van de grondexploitatie blijkt de volgende marges van het benodigde weerstandsvermogen: IFLO methode : € 5,65 miljoen Risicokaartmethode: € 1,22 miljoen
Financiële impact:	€ 6.870.000 (risico grondexploitatie totaal)
Maatregelen:	De plannen worden periodiek doorgerekend op basis van actuele inzichten, waarbij meerdere scenario's in beeld worden gebracht. Thans is niet de afzet van gronden het meest kritieke in de totale grondexploitatie, maar de planning. Binnen de vrije reserve worden de bedragen binnen de P&C cyclus steeds geactualiseerd, hetgeen zorgt voor de periodiek afstemmingsmoment tussen de uitgaven en inkomsten. Daarnaast is er binnen de grondexploitatie een algemene bedrijfsreserve beschikbaar ter hoogte van circa € 16,4 miljoen.

De Contreie	
Omschrijving:	Qua financiën vormt de verkoop van de vrije kavels inclusief de woonwerkkavels het grootste risico. Van de nog niet verkochte vrije kavels is het grootste deel van de kavels onder optie dan wel verkocht onder behoud. Kopers kunnen hier nog relatief makkelijk van af , bijvoorbeeld wanneer financiering een probleem blijkt. De grondopbrengst van de kavels is daardoor nog niet gegarandeerd. Ook qua planning vormen de vrije kavels een risico. Zolang kavels niet bebouwd worden, verstoort dat een vlotte inrichting van de buitenruimte. Dit brengt extra kosten met zich mee omdat tijdelijke maatregelen getroffen moeten worden getroffen om de wijk toch leefbaar te houden. In het voorjaar van 2018 is gestart met de verkoop van de woonwerkkavels. Binnen afzienbare tijd waren vier van de acht kavels onder optie. Om die reden is niet verder gekeken naar een alternatieve invulling voor de locaties. In de tweede helft van 2018 is inzet op de promotie van de woonwerkkavels. Wanneer de kavels daadwerkelijk worden verkocht valt niet te voorspellen. De risico's in de projectbouw zijn grotendeels verdwenen. Voor de kavels aan de Lanspunt en de te onteigenen kavel op de Zuidwestlocatie moet nog een koopovereenkomst worden gesloten (ontwikkelovereenkomst reeds gesloten met GEM). Voor het Vrachelsplein is een intentieovereenkomst gesloten met Thuisvester. Er moeten nog een aantal werken bouw- en woonrijp maken worden aanbesteed/uitgevoerd. Het risico bestaat dat prijzen stijgen ten opzichte van wat eerder is geraamd in de grondexploitatie.
Impact:	Het tempo van realisering, zowel projectbouw als vrije bouw, is hoog. De markt is echter nooit helemaal te voorspellen. Wat betreft de afzet van woningen blijft een risico bestaan. Een vertraging in de afzet heeft latere grondopbrengsten tot gevolg.

	Bouwbedrijven hebben te maken met lange aanlevertijden van materiaal en moeilijk te verkrijgen personeel. Dit leidt in een aantal gevallen tot vertraging in het bouwproces. Dit heeft tot gevolg dat de gemeente het woonrijp maken van locaties moet uitstellen. Kosten kunnen hierdoor hoger uitpakken. Daarnaast loopt de grondexploitatie langer door omdat het project niet kan worden afgerond.
Financiële impact:	Onderdeel van de impact grondexploitaties totaal
Maatregelen:	Verkoop van de vrije kavels en woonwerkkavels wordt goed gemonitord zodat wanneer nodig direct passende maatregelen kunnen worden genomen om verkoop waar mogelijk te bespoedigen. De planning van bouwbedrijven wordt goed in de gaten gehouden zodat bij dreigende vertraging in de bouw kan worden gezocht naar oplossingen, dan wel met de bouwer dan wel de aannemer van de aanleg openbare ruimte.

Everdenberg Oost	
Omschrijving:	In december 2017 is het bestemmingsplan vastgesteld door de gemeenteraad. Het plan is daarna vrijgegeven voor beroep. Er is door 3 personen/instanties beroep ingediend. Naar verwachting is de zitting over dit beroep in sept / okt 2018. Of en wanneer er gestart wordt met de verkoop en de uitvoering is mede afhankelijk van de uitspraak van de Raad van State. Er is een samenwerking tussen de gemeente en de ontwikkelaar die een deel van de gronden in bezit heeft. Deze samenwerking wordt ingericht t.b.v. de uitvoering en uitgifte van de bedrijfskavels. Er is een afhankelijkheid met het project vernieuwing N629. De eerste fase van dat project moet zijn opgeleverd, voordat bedrijven op Everdenberg-Oost hun deuren kunnen openen. Oplevering van de eerste fase van de N629 is gepland medio 2020.
Impact:	Indien de oplevering van de eerste fase van de N629 dan wel een eventueel ingediend beroep leidt tot vertraging van de uitgifte, heeft dat direct financiële consequenties. In de grondexploitatie is wel ruimte voor uitloop, doch dat zal ten koste gaan van de opbrengst.
Financiële impact:	Onderdeel van de impact grondexploitaties totaal.
Maatregelen:	Nauw overleg met de provincie over de voortgang van de N629 en nauw overleg met alle betrokken in het kader van het draagvlak voor het project.

Ontwikkeling Santrijgebied excl. parkeergarage	
Omschrijving:	<i>Uitgifte grond voor woningbouw:</i> Verwachte risico's zijn beperkt doordat er een inschrijving is afgerond. - Moment van uitgifte kan nog enkele maanden wijzigen. - De grond dient in bouwrijpe staat opgeleverd te worden. <i>Voor het openbaar gebied geldt:</i> Verwachte risico kan met name zijn de hogere kosten voor aanleg openbaar gebied
Impact:	Voor het openbaar gebied geldt dat onder andere door bodemverontreiniging de kosten voor aanleg van openbaar gebied hoger kunnen worden.
Financiële impact	Onderdeel van de impact grondexploitaties totaal
Maatregelen:	<i>Uitgifte grond voor woningbouw</i> - Start levering parkappartementen zo snel mogelijk, verwachting is tweede kwartaal 2019.

	- Voor de werkzaamheden om het in bouwrijpe staat op te leveren worden meerdere offertes opgevraagd. <i>Aanleg openbaar gebied</i> -Er zal een aanbesteding plaatsvinden zodat er concurrerend ingeschreven kan worden.

Zwaaiikom	
Omschrijving:	De belangrijkste risico's binnen het project Zwaaiikom zijn: 1. Bestemmingsplanprocedure (loopt in 2018) 2. Subsidie: vervallen van provinciale subsidie. Daarnaast dienen er nog voor diverse onderdelen nader onderzoek plaats te vinden, hetgeen afhankelijk van de bevindingen kan leiden tot extra kosten.
Impact:	1. Als het bestemmingsplan vertraging oploopt, kunnen de ontwikkelaars niet beginnen met de verkoop en bouw van de woningen terwijl blijkt dat er veel vraag naar is. 2. Mogelijke planschadeclaims en vertragingsprocedures.
Financiële impact:	Onderdeel van de impact grondexploitaties totaal
Maatregelen:	1. Intensief overleg met alle betrokken partijen (onder meer ontwikkelaars, provincie, organisaties, belanghebbenden, verenigingen en bewoners). 2. Overleg met Provincie over nieuwe subsidiemogelijkheden.

Herontwikkeling Slotjes Midden	
Omschrijving:	De herontwikkeling van Slotjes Midden is in volle gang. Na de stadswoningen aan de Van Oldeneellaan zijn ook de woningen in het Loevepark en aan de voormalige schoollocatie aan de Loevensteinlaan nagenoeg gerealiseerd. De flats aan de Dr. Janssenlaan, Tempelierstraat en Van Boisshotlaan zijn grootschalig gerenoveerd en worden voor de komende 20 jaar door geëxploiteerd. Voor realisering van het gebied wat globaal begrensd wordt door de Thorbeckestraat, Loevensteinlaan, Wilhelminakanaal Noord en de Pieter Vreedestraat zijn plannen in een vergevorderd stadium. Start bouw gepland in september 2018. Inmiddels heeft Thuisvester samen met een ontwikkelaar een overeenkomst gesloten om de resterende locaties te herontwikkelen. Vervolgens wordt de kanaalzone ingericht. Doelstelling is om alle werkzaamheden gerealiseerd te hebben in 2023.
Impact	In het kader van de bijstelling van de oorspronkelijke herstructureringsplannen voor Slotjes Midden is ook de grondexploitatie geactualiseerd. De eindwaarde van de grondexploitatie was en blijft nihil.
Financiële impact	-Hogere prijzen inrichting kanaalzone door te kiezen voor invulling hiervan met projecten rondom klimaatadaptatie. - Hogere prijzen bouwproducten door toenemende vraag en tekorten aan aanbodkant. Dit kan de planning van het bouwproces vertragen. - Inrichten openbare ruimte nog niet concreet. Kostenraming hiervan is nog redelijk abstract. - Langere duur van project door eventuele juridische procedures vanuit omwonenden.
Maatregelen:	Regelmatig overleg en afstemming met Thuisvester en ontwikkelaar ten aanzien van de planning en de gemaakte afspraken vastleggen.

	- Goed inzicht in en zonodig bijstellen van hoogte en moment van uitgaven voor herinrichting openbaar gebied. - In nauw overleg met de buurtcoördinator de leefbaarheid van de wijk blijven volgen en zonodig aanvullende maatregelen treffen. - Zoeken naar subsidiemogelijkheden, bijvoorbeeld via de provincie, om de kosten van projecten rondom klimaatadaptatie te verlagen.

Totaaloverzicht van onderkende risico's:

Het risico wordt bepaald door de risico's te kwantificeren op basis van de kans dat het risico zich voordoet. Voor de beoordeling is de onderstaande schaalindeling gehanteerd.

Kans	Omschreven als	Geschatte kans dat het risico zich in werkelijkheid zal voor doen
Zeer klein	Zeer onwaarschijnlijk	1%
Klein	Onwaarschijnlijk	10%
Gemiddeld	Aannemelijk	50%
Groot	Waarschijnlijk	80%

In onderstaande tabel zijn de onderkende risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd en ingedeeld per type risico.

Nr	Item	Maximaal risico	Kans	I/S	Impact
1	Algemene uitkering	660.000	Groot	S	528.000
2	Taakstelling jeugd en WMO	3.200.000	Groot	S	2.560.000
3	Verbonden partijen	465.000	Gemiddeld	S/I	232.500
4	Brand Moerdijk	324.000	Gemiddeld	I	162.000
5	WAVA / Go	340.000	Groot	S/I	272.000
6	Attero	pm	Groot	I	pm
7	Afvalverwijdering	230.000	Groot	S	184.000
8	Rente / treasury	300.000	Gemiddeld	S	150.000
9	Achtervang gewaarborgde geldleningen	199.000.000	Zeer klein	I	1.990.000
10	Garantstellingen	11.000.000	Zeer klein	I	110.000
11	Informatiebeveiliging & privacy	820.000	Gemiddeld	I	410.000
12	Koepelvrijstelling BTW	90.000	Groot	S	72.000
13	Straatparkeren BTW	250.000	Gemiddeld	S	125.000
14	Onderhoud kapitaalgoederen	0	-	-	0
15	Conjuncturele ontwikkelingen bouwkosten	3.000.000	Groot	I	2.400.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit excl. grondexploitaties					9.195.500
Risico grondexploitaties					6.870.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit					16.065.500

Wanneer de risico's maal de kans berekend wordt ontstaat er een benodigd weerstands-vermogen van € 16,1 miljoen om de onderkende risico's af te dekken.

C. Confrontatie weerstandsvermogen en risico's

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie wordt weergegeven in onderstaand figuur.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risico-inventarisatie voortkomt, zetten we af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Bij de vaststelling van de beleidsnota risicomanagement 2016 – 2019 is vastgesteld dat deze zogenoemde ratio weerstandsvermogen minimaal 1,5 moet zijn.

	Beschikbare weerstandscapaciteit	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstands- ratio
Netto weerstandsvermogen	31,3 mln	16,1 mln	1,9

We kunnen concluderen dat we momenteel met dit ratio over voldoende weerstandscapaciteit beschikken. Het is echter wel zo dat er een aantal risico's benoemd zijn welke een structurele doorwerking hebben en ook is er sprake van risico welke nog niet is doorgerekend in financiële zin. Wanneer we er, indien deze risico's zich voordoen, niet in slagen deze snel genoeg door te vertalen in beleid drukken de structurele risico's langer op het weerstandsvermogen.

Het moge ook duidelijk zijn dat de keuze om geld vanuit de reserves in te zetten om te investeren in de stad op termijn leidt tot een kleinere reservepositie en dus een lagere weerstandscapaciteit.

D. Kengetallen

Onderstaande kengetallen behoren tot een set die landelijk verplicht is gesteld in het BBV. Deze set maakt het de leden van de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van hun gemeente (zowel in ontwikkeling over de tijd, alsook – zij het beperkter - in vergelijking met andere gemeenten). In de tabel is tevens aangegeven in welke paragraaf een nadere berekening van deze kengetallen is opgenomen.

	Paragraaf	JR 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022
Netto schuldquote	5.4. Treasury	38,1%	42,4%	43,7%	47,6%	54,4%	57,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	5.4. Treasury	39,5%	43,7%	45,0%	49,0%	55,8%	59,0%
Solvabiliteitsratio	5.4. Treasury	59,4%	59,1%	57,2%	56,7%	54,9%	53,1%
Structurele exploitatieruimte	6.14. incidentele baten & lasten	-4,2%	1,1%	-1,4%	0,3%	0,2%	0,7%
Grondexploitatie	5.7. Grondbeleid	18,7%	10,5%	8,5%	6,6%	4,2%	2,8%
Belastingcapaciteit	5.1. Lokale heffingen	89,7%	90,0%	97,6%	97,6%	97,6%	97,6%

- **De netto schuldquote** wordt berekend door het vreemd vermogen te delen door het begrotingstotaal. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als 'normaal' kan worden beschouwd en boven de 100% is voorzichtigheid geboden.
- **De solvabiliteitsratio** wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Dit geeft de mate aan waarmee het bezit van de gemeente is gefinancierd met eigen vermogen. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat

wanneer een solvabiliteitsratio tussen 30 en 80% ligt wordt dit als normaal beschouwd. Bij een ratio onder de 30% is voorzichtigheid geboden.

- **De structurele exploitatieruimte** is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten met inachtneming de dotaties aan de reserves. Dit kengetal geeft aan hoeveel structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Er is geen norm aanwezig voor het niveau van dit kengetal.
- **Grondexploitatie.** Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van de GREX in verhouding tot de totale gemeentelijke inkomsten. Er is geen norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe minder de relevantie van negatieve waardeontwikkeling van de GREX voor de begroting en daarmee een lager risico voor de gemeente.
- **De belastingcapaciteit** geeft de gemiddelde lasten uit hoofde van OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing weer ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Hier is geen norm voor. Een ratio hoger dan 1 betekent dat de lasten hoger zijn dan landelijk gemiddeld.

De financiële kengetallen m.b.t. de schuldquote en de solvabiliteit liggen ruim binnen de norm van de VNG.

De beoordeling van de structurele exploitatieruimte heeft vooral waarde in meerjarig perspectief. Hier is zichtbaar dat dit percentage een dalend verloop kent, hetgeen betekent dat er steeds minder 'vrije' ruimte binnen de begroting aanwezig is. In 2017 en 2019 is dit kengetal zelfs negatief geworden en in 2018 zal deze naar alle waarschijnlijkheid in werkelijkheid ook negatief zijn. Dit is voornamelijk te verklaren door de tekorten op gebied van jeugd en WMO; een groot deel van deze kosten is structureel en werkt dus door naar komende jaren.

Het kengetal grondexploitatie kent in meerjarenperspectief een dalende trend. Dit is een positieve ontwikkeling, omdat dit betekent dat de totale boekwaarde van de grondexploitatie verder afneemt, waardoor de risico's voor de gemeente lager worden. Uiteraard wijzigt dit weer op het moment dat de gemeente nieuwe grondexploitaties opent.

Op basis van de huidige cijfers kan geconcludeerd worden dat de gemeente Oosterhout een robuuste financiële positie heeft. Echter kengetallen kunnen vooral in onderlinge samenhang waardevolle informatie geven. Van belang is om te kijken naar de ontwikkelingen van deze kengetallen onderling en over de jaren heen. Met name het feit dat de structurele exploitatieruimte negatief is geworden geeft de noodzaak aan om de komende tijd goed te kijken naar de uitgaven van de gemeente.